

Kitap İncelemesi ¹

Book Review

Rahşan İNAL²

Başvuru Tarihi: 15.07.2022

Kabul Tarihi: 01.08.2022

Makale Türü: Kitap İncelemesi

Book Review: Eskioglu,F.(2019). *Londra’da Bizim’kiler=The Community from Turkey and North Cyprus in the UK*. İstanbul: Ege Basım.

Londra’da toplumsal hayatın çok kültürlü yapısı tesadüf değildir. Kent, geçmişten günümüze Birleşik Krallık’ ta en fazla göçmenin yaşadığı, Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerden gelen göçmenler için en popüler varış merkezi olma özelliğini korumaktadır (Kierans, 2022).

Türkçe konuşan göçmenlerin Londra’daki varlığı ise 1930’larda Kıbrıs Türklerinin göçüyle başladı. Bu erken tarihin arkasında Britanya’nın adıyla olan kolonyal bağları bulunurken, 1960’lardan sonra göçün hız kazanma nedeni Kıbrıs’ta yaşanan toplumsal çatışmalar oldu. Türkiye’den Londra’ya yönelik göçlerin kitleselleşmesinde ise 1980 ve 1990’ların politik atmosferi, Maraş olayları ve askeri darbe etkilidir (Sirkeci ve diğerleri, 2016). Son dönemde de Ankara Anlaşması’yla yeni bir göç dalgası gerçekleşti (Bilecen, 2015). Atay’ın (2006) tespitiyle “Türkçe konuşan topluluk” Kıbrıslı Türkler, Türkiye’den Türkler ve Kürtlerden oluşuyor. Yerleşim alanları çoğunlukla Kuzey Londra’nın Enfield, Harringey, Hackney ve Islington bölgeleridir (Uysal,2016). Ortak iletişim dilleri Türkçe olan bu göçmen topluluğu politik, ekonomik ve kültürel olarak hem benzer hem farklı deneyimlere sahip.

Atıf: İnal, R. (2022). Londra’da Bizim’kiler [Faruk ESKİOĞLU tarafından yayına hazırlanan Londra’da Bizim’kiler başlıklı kitabın değerlendirmesi]. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1043-1046.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, rahshan.inal@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4461-0989

Faruk Eskiöğlü “Londra’da Bizim’kiler=The Community from Turkey and North Cyprus in the UK”, isimli kitabında göçmenlerin sosyal bilimcilere anlatacak çok hikayelerinin olduğunu anımsatıyor. Türkçe ve İngilizce iki dilli, üç cilt olan kitap, başta sosyoloji, halkbilim, tarih, antropoloji olmak üzere sosyal bilimlerin diğer disiplinleri için dikkate değer temel bir kaynak niteliğinde. Kitabın birinci cilt önsözünü yazan, ulus ötesi göç araştırmalarıyla tanıdığımız Prof.Dr. İbrahim Sirkeci’nin de belirttiği gibi, Eskiöğlü akademik bir titizlikle çalışarak bu kitabı hazırlamış.³ Kitap hem Kıbrıs hem Türkiye’den göçmenlerin Londra yolculuklarının öncesi ve sonrasını sadece aktarmakla kalmıyor, içindeki bilgi ve belge zenginliğiyle, Sirkeci’nin tanımlamasıyla “taşınabilir toplum müzesi” sıfatını da hak ediyor.

Kitabın yazarı, Faruk Eskiöğlü’da 1985 yılı sonunda Türkiye’den Londra’ya göç etmiş, medya ve film yapımcılığı eğitiminden sonra Nokta dergisi İngiltere temsilciği ile Hürriyet Londra bürosunda çalışmış bir gazeteci. Belki de bu nedenle saklı kalmış pek çok orijinal belge ve görseli okurla buluşturabilmeyi başarmış. Kitabın üçüncü cildinin önsözünü yazan Prof. Dr. Mehmet Ali Dikerdem, “böylesine bir çaba ancak toplumu otuz kusur yıldır neredeyse her gün içinden izleyen dürüst bir duayen gazeteci hem ruhu hem de vicdanı hür biri tarafından kotarılabilirdi” derken Kümbetoğlu’nun (2018: 49-85) göçmen katılımcılarla yapılan görüşmelerde işaret ettiği temel hassasiyetleri anımsatıyor. Katılımcılar, göç süreçleri ile ilgili kişisel hikayelerini “güven” tesis edilmişse samimiyetle anlatırlar. Diğer yandan akademik araştırmalar sınırlandırılmış bir zamanda yürütülür. Ancak iyi planlanmış bir araştırma, bu sınırlandırılmış zamanı verimli kullanarak başarılı olabilir. İngiltere’de göçmenlerle ilgili bir çalışma yapmak isteyen sosyal bilimciler için Eskiöğlü’nun kitabı paha biçilemez bir başlangıç noktası. Kitap aranan kaynakların bulunabileceği tüm adresleri tarif ediyor. Londra’da tabelası görülen ya da görülmesi muhtemel herhangi bir göçmen derneğinin/vakfının ya da kültürel bir mekânın tarihi, belgeleri ve fotoğraflarıyla aktarılmış. Üstelik bunu yaparken sadece tarihin o anında bırakılmamış, günümüze kadar tüm dönüşümleriyle gözler önüne serilmiş. Sadece mekanlar ve kurumların tarihi değil, bireyler ve ailelerin hikayeleri, olaylar da ayrıntılarıyla aktarılmış. Bu detaylı çalışma sekiz yılda tamamlanmış. Her cilt ayrı konu başlıkları ve bölümler olarak düzenlenmiş.

Birinci cilt, “Göç ve Toplumun Oluşumu/Migration and the creation of a community” adını taşıyor ve Kıbrıslı Türklerin Britanya’ya göçleriyle başlıyor. İlerleyen sayfalarda da Kıbrıs’ın toplumsal ve siyasal tarihi Londra’dan aktarılıyor. Avrupa’nın ilk Türk derneği Kıbrıs Türk Cemiyeti’nin kuruluşu, 1950’li yıllarla birlikte daha görünür hale gelen Kıbrıs’ta yaşanan toplumsal çatışmaların Londra’daki yansımaları, Trafalgar Meydanı’ndaki protesto yürüyüşleri, topluluk içindeki politik farklılıklarla birlikte ele alınmış. Bu süreci günümüze kadar getiren Eskiöğlü ardından Türkiye’den gelen göçmenleri anlatmış ve son olarak Ankara Anlaşması ile gelenlere yer vermiş. Göçmenlerin çalışma hayatlarını da ayrıntılarıyla değerlendirilirken arşivlerde bulmanın çok zor olduğu işyeri grevlerini de aktarmış. Yanı sıra İngiltere Türk İşçi Birliği üyesi pek çok işçinin isim ve fotoğraflarını da belgelemiş. Göçmenlerin sağlık problemleri, intiharlar, göçmenlere yönelik işlenen ırkçılık suçları, gösteriler, gençler arasındaki çeteleşmeler, Birleşik Krallık yetkilileri tarafından göçmenlere verilen ödül ve nişanlar, göçmen politikacılar, Birleşik Krallık da yapılan akademik araştırmalara ait raporlar, Londra’da yaşayan akademisyenler ve Londra’da yaşayıp anavatanlarına geriye göç edenlerle de yapılan röportajlar bu ciltte ele alınan konu başlıkları arasında.

³ Eskiöğlü, 1985 yılında Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “Uluslararası sermaye ihracı ve ithalindeki nedensellik ve Türkiye’de yabancı sermaye” başlıklı yayınlanmamış yüksek lisans tezinin de yazarıdır.

İkinci cilt “Toplumda Kültür ve Sanat (Culture, art and, sport in the community)” adını taşıyor. Bu cildin önsözünde Aydın Çubukçu şunları yazmış: “Bir kimlik ifade edebilmenin, ‘ben de varım’ diyebilmek için, yalnızca ekonomik, siyasi varlık göstermekle olamayacağını halklar deneyerek öğrenmişlerdir. Ekonomi ve siyaset, içinde yaşanılan toplumun bir parçası, eklentisi olmayı sağlar. Ama özel ve kendine özgü bir kimlik olmayı mümkün kılmaz”. Eskioğlu bu ciltte göçmenlerin kültürel kimlik oluşumu ve devamını sağlama çabalarını üç bölümde incelemiştir: Kültür, sanat ve spor. Kültürel kuruluşlar başlığında eğitim kurumlarına yer verilmiştir. Çünkü Londra’da 1960’larda ilk defa Kıbrıs Türk Cemiyeti tarafından başlatılan Türkçe dil eğitimlerinden sonra eğitim alanında pek çok proje gerçekleştirildi. Bu süreç, Türk okullarının kuruluşu ve Türkçe dil eğitimiyle ilgili öncü isimlerin çalışmalarıyla aktarılmıştır. Göçmenler kültürel derneklerini kurduktan sonra ilk olarak 1970’lerde festivaller organize etmeye başlamışlar. Günümüzde de Londra’da çok sayıda Kıbrıslı Türkler, Türkiye’den Türkler ve Kürtler tarafından kurulmuş farklı hedefleri olan pek çok göçmen derneği ve bu dernekler tarafından düzenlenen festivaller var. Eskioğlu kitabın “kültür” başlığında, düğün ve yemek kültürü, kahvehaneler, milli ve dini bayramlar, dini kurumlar, cemaatler ve ibadetler, sınırlı sayıda da olsa göçmenlere ait kamusal alandaki anıtlar, eğlence hayatı, İngiltere’de yaşayan ya da belirli bir dönem İngiltere’de yaşamış yazarlar ve onların eserleri, kitapçılar ve kütüphaneler, halk dansları, Türkçe- İngilizce yayın yapan gazete ve dergiler, televizyonlar, medya kurumlarına da yer vermiştir. Bu ciltte ayrıca göçmenlerin cenaze ve defin işlemlerinin nasıl gerçekleştirildiği de tarihsel olarak aktarılmıştır. İkinci cildin “Sanat” bölümünde; göçmenlerin sinema, fotoğraf, resim, grafik, heykel, seramik, müzik, tiyatro ve moda alanındaki faaliyetlerine odaklanılmış. Kitabın bu cildinin son bölümü ise “spor”. Londra’da kurulmuş en eski futbol ligi Türk Toplumunu Futbol Federasyonu’nun tarihi, bu federasyonu oluşturan futbol kulüplerinin yanı sıra voleybol, güreş, atletizm spor branşları ve başarılı sporcular yer alıyor.

Üçüncü cilt, “Toplumun yüzü/Faces in the community” adını taşıyor. Göçmenlerin kişisel tarihleri göç araştırmalarının temel veri kaynakları arasındadır. Çünkü onların anıları, çalıştıkları işler, yaptıkları ve yapamadıkları, yaşadıkları evler, semtler, sokaklar hepsi hem Britanya toplumsal tarihinin bir parçası hem de kentin hafızasıdır. Bu cilt Londra göçmen topluluğundan yüz ismin yaşam öykülerinin aktarıldığı bir cilt. Bir başka deyişle “sahadan sesler”. Kıbrıslı mücahitlerden tekstil fabrikalarının açık olduğu dönemdeki işçilere, sendikacılardan futbolun duayenlerine kadar Londra’daki göçmen topluluğundan pek çok ismin yaşam hikayesi yer alıyor. Eğitim, ticaret, kültür, sanat, politika, akademi gibi farklı meslek gruplarından isimlerin kişisel hikayeleriyle göçmen topluluğun panoraması sunulmuş.

Eskioğlu’nun politika, kültür, ekonomi başlıklarında Londra’da göçmenlerin “sözel toplum tarihi” ni bir araya getirdiği kitabının biçimsel özelliklerine de değinmek gerekir. Zira yaklaşık üç buçuk kilogram ağırlığı ve 30cm×20cm boyutlarıyla içerisinde barındırdığı yüz yıllık arşiv gibi oldukça hacimli. Dil editörleri de yazar gibi titiz davranmış. İngilizce metinlerin Türkçe çevirilerine göre özet olarak yer almasının nedeni ise sanırım kitabın 1152 ve kuşe kâğıt olan sayfa sayısını daha fazla arttırmamak için tercih edilmiş bir yöntem.

Fakat 2019 yılında basılmış kitap Türkiye’de çok az sayıda kütüphanede mevcut. Bunda kitabın bilinen bir yayınevinden basılmamış olması da etkili olabilir. Çünkü Suriye’deki savaşın ardından gelen göç dalgasıyla birlikte Türkiye’de göç çalışmalarında niceliksel artış söz konusu. Temmuz 2022’de ulusal tez merkezinde “göç” tez adı alanıyla yapılan basit bir taramada 2615 lisansüstü tez çalışmasından 702 tanesi 1989-2014 arasında ve 1913 tanesi ise 2014 sonrası gerçekleştirilmiş. Yani son sekiz yılda hazırlanan lisansüstü çalışma

sayısı, 25 yılda yapılan çalışmalardan çok daha fazla. Dolayısıyla her yönüyle göçmenleri aktaran arşiv deposu bu kitabın “gözden uzak” kalmasının nedeni tanıtım eksikliği olabilir.

“Londra’da Bizim’kiler” hem uluslararası alanda hem de İngiltere/Londra merkezli yeni araştırmalar için sayfalarındaki arşiv zenginliğiyle bir esin kaynağı ve ilgililerini bekliyor. Bu açıdan da Prof.Dr. Mehmet Ali Dikerdem’in tavsiyesini tekrarlamakta yarar var: “Bu kitabın hemen hemen her bölümünde bir doktora tezini tetikleyecek malzeme bulunmaktadır”.

Kaynakça

- Atay, T. (2006). *Türkler Kürtler Kıbrıslılar İngiltere’de Türkçe yaşamak*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bilecen, T. (2015). Zorunluluk mu? Gönüllü mü? Türkiye’den Britanya’ya yeni göç dalgası Ankara Anlaşması. G.Şeker ve diğerleri (Ed.), *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings* (s. 394-420) içinde. London: Transnational Press London.
- Kierans, D. (2022) Where do migrants live in the UK? Migration Observatory briefing, COMPAS, University of Oxford. Erişim adresi: <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2018/12/MigObs-briefing-Where-do-migrants-live-in-the-UK.pdf>
- Kümbetoğlu, B. (2018). Göç Çalışmalarında ‘Nasıl’ Sorusu. S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.). *Küreselleşme çağında göç içinde* (s.49-85). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sirkeci, I., Bilecen, T., Coştu, Y., Dedeoğlu, S., Kesici, M. R., Seker, B. D., Tilbe, F., Unutulmaz, K. O. (2016). *Little Turkey in Great Britain*. London: Transnational Press London.
- Uysal, A. (2016). Londra’daki Türk nüfusun mekânsal dağılımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 534-565. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287004>.